

Sygn. akt I Ca 312/15

POSTANOWIENIE

Dnia 28 października 2015 roku

Sąd Okręgowy w Sieradzu I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Iwona Podwójniak

Sędziowie: SSO Barbara Bojakowska

SSO Joanna Składowska

Protokolant: Elwira Kosieniak

po rozpoznaniu w dniu 14 października 2015 roku w Sieradzu

na rozprawie

sprawy z wniosku K. K.

z udziałem: H. O., B. S., J. B., A. K. i S. S.

o dział spadku i zniesienie współwłasności

na skutek apelacji uczestnika postępowania S. S.

od postanowienia Sądu Rejonowego w Zduńskiej Woli z dnia 21 maja 2015 roku sygn. akt I Ns 1243/13

postanawia:

I. oddalić apelację;

II. zasądzić od uczestnika postępowania S. S. na rzecz wnioskodawczyni K. K. kwotę 600,00 (sześćset) złotych tytułem kosztów zastępstwa adwokackiego w postępowaniu odwoławczym,

III. sprostować punkt 1 d postanowienia Sądu Rejonowego w Zduńskiej Woli z dnia 21 maja 2015 roku w ten sposób, że sformułowanie: „o wartości 900 zł”, zastąpić zapisem: „o wartości 990 zł”.

Sygn. akt I Ca 312/15

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 21 maja 2015 roku Sąd Rejonowy w Zduńskiej woli ustalił, że w skład spadku po A. S. (1) wchodzi: udział w 1/2 w prawie własności nieruchomości położonej w Czechach stanowiącej działkę numer (...) o wartości 19 885 zł, własność działki położonej w Czechach o numerze (...) o wartości 14 690 zł, własność działki położonej w Czechach oznaczonej numerem (...) o wartości 5 510 zł, własność działki położonej w Czechach oznaczonej numerem (...) o wartości 900 zł, własność działki położonej w Czechach oznaczonej numerem (...) o wartości 6 700 zł oraz własność działki położonej w Czechach oznaczonej numerem (...) o wartości 9 470 zł (pkt I).

Sąd dokonał działu spadku po A. S. (1) oraz zniesienia współwłasności działki (...) w ten sposób, że działki (...) przyznał w całości S. S., natomiast działki (...) przyznał w całości K. K. oraz zasądził tytułem spłaty od S. S. na rzecz B. S. oraz

H. O. kwoty po 6 258 zł dla każdego z nich oraz zasądził od K. K. na rzecz A. K. i J. B. kwoty po 3 282 zł dla każdego z nich (pkt II).

Ponadto Sąd rozstrzygnął o kosztach postępowania (pkt III) oraz o nieuiszczonych kosztach sądowych (pkt IV).

Rozstrzygnięcie zostało podjęte po następujących ustaleniach i wnioskach.

Spadek po zmarłym w dniu 15 października 2008 roku A. S. (1) nabyli: K. K., H. O., B. S., J. B., A. K. oraz S. S. po 1/6.

A. S. (1) w chwili śmierci był właścicielem niezabudowanych działek: (...) o pow. 1,2438 ha, (...) o pow. 0,3822 ha, (...) o pow. 0,0687 ha, (...) o pow. 0,535 ha, (...) o pow. 0,6255 ha.

Ponadto A. S. (1) był współwłaścicielem w 1/2 zabudowanej budynkiem mieszkalnym oraz budynkami gospodarsko-inwentarskimi działki (...) o pow. 0,2935 ha. Współwłaścicielem w pozostałej części tej działki jest S. S..

(...) jak wyżej z uwagi na niewielką powierzchnię użytków rolnych o niskich klasach bonitacyjnych, bardzo zły stan techniczny drewnianych budynków gospodarczo-inwentarskich, kwalifikujący je do rozbiórki, brak urządzeń i inwentarza martwego oraz żywego nie stanowią zorganizowanej całości gospodarczej. Brak też perspektyw na odbudowanie takiego gospodarstwa.

Działkę siedliskową oraz przylegającą do niej działkę (...) użytkuje S. S., który grunty rolne znajdujące się na tych działkach wydzierzał do 2014 roku. Sam prowadzi hodowlę kilkudziesięciu sztuk kur. Ponadto utrzymuje się z pracy w Holandii.

W dniu 18 maja 2015 roku uczestnik S. S. rozpoczął działalność gospodarczą – według danych na działce (...) – polegającą na sprzedaży hurtowej drewna, materiałów budowlanych i wyposażenia sanitarnego.

Ponadto uczestnik S. S. wykorzystuje także część działki (...) jako drogę dojazdową do stawów na działce (...), która jest własnością syna uczestnika – A. S. (2).

Uczestniczka K. K. nie korzysta z żadnej działki wchodzącej w skład spadku. Działka (...) ma wartość 14 960 zł, działka (...) ma wartość 39 770 zł, działka (...) ma wartość 5 510 zł, działka (...) ma wartość 990 zł, działka (...) ma wartość 6 700 zł, działka (...) ma wartość 9 470 zł.

Mając to na uwadze, Sąd – w powołaniu na opinię biegłego – wskazał, że spadkowe nieruchomości nie stanowią gospodarstwa rolnego, zatem dział spadku poprzez przyznanie poszczególnych działek spadkobiercom jest prawnie dopuszczalny.

Decydując o sposobie podziału Sąd miał na uwadze: aktualny sposób korzystania z masy spadkowej, prawo każdego ze spadkobierców do otrzymania części spadku „w naturze”, możliwość zrealizowania przez spadkobierców spłat lub dopłat, wreszcie stanowisko uczestników: H. O., B. S. i A. K., aby poszczególne składniki masy spadkowej przyznać w naturze S. S. lub K. K. bez spłat od osób, na rzecz których zrzekli się udziałów.

Mając to na uwadze Sąd uznał, że udział 1/2 w działce siedliskowej (...) oraz przylegającą działkę (...) należy przyznać uczestnikowi S. S., ponieważ od wielu lat korzysta z tej nieruchomości, a dodatkowo obecnie prowadzi na niej działalność gospodarczą. Z drugiej strony uczestnik nigdy nie prowadził w oparciu o majątek spadkowy gospodarstwa rolnego, zatem nie ma racjonalnych podstaw dla pozbawienia uczestniczki K. K. prawa do otrzymania części spadku „w naturze”. Takiej przeszkody nie stanowi też okoliczność wykorzystywania przez uczestnika części działki (...) jako drogi dojazdowej do stawów na działce (...). Działka (...) stanowi bowiem własność nie uczestnika, ale jego syna.

Uczestniczce K. K. zostały przyznane działki (...).

W uwzględnieniu stanowisk pozostałych uczestników rozliczenie pieniężne sprowadza się do zasądzenia od uczestnika S. S. na rzecz uczestników H. O. i B. S. spłaty po 6 258 zł dla każdego oraz od wnioskodawczynie K. K. na rzecz uczestników J. B. i A. K. spłaty w wysokości po 3 282 zł dla każdego z nich.

Koszty postępowania – na zasadzie art. 502 § 1 kpc – powinna ponieść każda ze stron w częściach równych – z pominięciem kosztów zastępstwa prawnego.

Apelację złożył uczestnik postępowania S. S.. Zaskarżył postanowienie w całości. Zarzucił naruszenie prawa materialnego, tj. art. 55³ kc oraz „art. 5 ust. 1 u.k.u.r.” poprzez przyjęcie, że wchodzące w skład spadku grunty, budynki mieszkalne, budynki gospodarczo-inwentarskie, inwentarz martwy i żywy, maszyny i urządzenia nie stanowią gospodarstwa rolnego ani gospodarstwa rodzinnego oraz w postaci naruszenia art. 211 kc, art. 212 § 2 kc oraz art. 214 § 1 i 2 kc poprzez ustalenie, iż jako sposób zniesienia współwłasności wchodzi jedynie fizyczny podział rzeczy.

Skarżący zarzucił również naruszenie przepisu prawa procesowego, w szczególności art. 233 kpc poprzez przekroczenie granicy swobodnej oceny dowodów wyznaczonej logicznym rozumowaniem i zasadami doświadczenia życiowego oraz nierozważenie wszystkich dowodów i okoliczności niniejszej sprawy, w efekcie prowadzących do niezgodności ustaleń faktycznych z materiałem dowodowym zebrany w sprawie i w konsekwencji przyjęcie, że w skład spadku nie wchodzi gospodarstwo rolne, jak również nie ma perspektyw na odbudowę takiego gospodarstwa, a w konsekwencji nie zastosowanie przepisów określających zasady zniesienia współwłasności gospodarstwa rolnego oraz w postaci naruszenia przepisu art. 328 § 2 kpc poprzez sporządzenie wadliwego uzasadnienia postanowienia, którego treść uniemożliwia dokonanie oceny wyводу, który doprowadził do wydania orzeczenia oraz niedostatecznie jasno ustalonego stanu faktycznego, uniemożliwiając prawidłową kontrolę instancyjną.

Podnosząc powyższe skarżący wniósł o zmianę postanowienia i przyznanie w całości gospodarstwa rolnego (...), ewentualnie – o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, a także zasądzenie na rzecz uczestnika kosztów postępowania.

Na rozprawie apelacyjnej pełnomocnik uczestnika S. S. – popierając apelację – wniósł o zmianę orzeczenia poprzez przyznanie S. S. – poza już przyznanymi – także działki (...) oraz w konsekwencji o zmianę pktu II – podwyższenie spłaty od uczestnika S. S. na rzecz uczestników B. S. i H. O. do kwot po 8 626,25 zł i obniżenie spłaty należnej od wnioskodawczynie K. K. na rzecz uczestników A. K. i J. B. do kwot po 915 zł.

Uczestniczka J. B. przyłączyła się do apelacji.

Wnioskodawczynie wносиła o oddalenie apelacji oraz zasądzenie kosztów postępowania.

Uczestniczka H. O. wносиła o oddalenie apelacji.

Sąd Okręgowy zważył:

Apelacja uczestnika S. S. nie jest uzasadniona i jako taka podlega oddaleniu.

W pierwszym rzędzie koniecznym jest odniesienie się do sformułowanych w apelacji zarzutów naruszenia przepisów postępowania, gdyż wnioski w tym zakresie z istoty swej determinują rozważania co do pozostałych zarzutów apelacyjnych, bowiem jedynie nieobarczone błędem ustalenia faktyczne, będące wynikiem należytej przeprowadzonego postępowania mogą być podstawą oceny prawidłowości kwestionowanego rozstrzygnięcia w kontekście twierdzeń o naruszeniu przepisów prawa materialnego.

Przede wszystkim wskazać należy, że Sąd Rejonowy w sposób prawidłowy dokonał ustaleń stanu faktycznego znajdujących oparcie w zebrany materiał dowodowy, ocenionym bez przekroczenia granic swobodnej oceny dowodów zakreślonej przepisem art. 233 § 1 k.p.c. Ocenę tę Sąd Okręgowy aprobuje, zaś ustalenia stanu faktycznego poczynione przez Sąd pierwszej instancji przyjmuje za własne.

Chybionym jest również zarzut naruszenia przepisu art. 328 § 2 k.p.c.

Uzasadnienie wyroku składa się z dwóch podstawowych składowych, tj. z podstawy faktycznej rozstrzygnięcia oraz wyjaśnienia podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa. Podstawa faktyczna rozstrzygnięcia powinna obejmować ustalenie faktów, które w ocenie sądu zostały przez strony udowodnione. Sąd powinien również wskazać dowody, na których się oparł czyniąc ustalenia faktyczne oraz przyczyny, które spowodowały uznanie innych dowodów za niewiarygodne i nie mające mocy dowodowej. Podstawa prawna wyroku wymaga przytoczenia przepisów prawa, na których sąd się oparł wraz z wyjaśnieniem przyczyn, dla których konkretne normy prawne zostały zastosowane do ustalonego stanu faktycznego i wskazaniem, w jaki sposób wpływają one na treść rozstrzygnięcia.

Wbrew zarzutowi apelacji uzasadnienie zaskarżonego postanowienia zawiera wszystkie powyższe elementy.

Sąd Okręgowy w pełni podziela stanowisko, że skoro uzasadnienie orzeczenia, mające wyjaśnić przyczyny, dla których rozstrzygnięcie zostało wydane, jest sporządzane już po jego wydaniu, to wynik sprawy nie może zależeć od tego, jak zostało ono napisane i czy zawiera wszystkie wymagane elementy. W konsekwencji zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. może być usprawiedliwiony tylko w tych wyjątkowych przypadkach, w których treść uzasadnienia orzeczenia Sądu Rejonowego całkowicie uniemożliwia dokonanie oceny toku wyводу, który doprowadził do wydania orzeczenia (wyroki Sądu Najwyższego z: 27 czerwca 2001 roku, II UKN 446/00, OSNP 2003, Nr 7, poz. 182; 5 września 2001 roku, I PKN 615/00, OSNP Nr 15, poz. 352; 24 lutego 2006 roku, II CSK 136/05; 24 sierpnia 2009 roku, I PK 32/09; 16 października 2009 roku, I UK 129/09; 8 czerwca 2010 roku, I PK 29/10). W rozpoznawanej sprawie taka sytuacja jednak z całą pewnością nie zachodzi.

Zarzut naruszenia przepisu art. 233 § 1 kpc jest ściśle powiązany z zarzutem naruszenia prawa materialnego, tj. przepisu art. 55³ kc. Wskazywany w apelacji przepis art. 5 ust. 1 ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego należy pominąć, ponieważ dotyczy on definicji gospodarstwa rodzinnego, a nie gospodarstwa rolnego, przez co nie odnosi się do podstawy ustaleń i rozstrzygnięcia.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że wchodzące w skład spadku nieruchomości nie stanowią gospodarstwa rolnego.

Skarżący uczestnik kwestionuje powyższe, wskazując, że przedmiot spadku po A. S. (1) jest gospodarstwem rolnym, co w konsekwencji winno implikować zastosowanie jako podstawy rozstrzygnięcia przepisów dotyczących podziału gospodarstwa rolnego.

Niewątpliwie nieruchomości będące przedmiotem spadku po A. S. (1) stanowią nieruchomości rolne, co wynika jednoznacznie z zapisów w ewidencji gruntów – grunty są lub mogą być wykorzystywane do prowadzenia działalności wytwórczej w rolnictwie w zakresie produkcji roślinnej i zwierzęcej, nie wyłączając produkcji ogrodniczej, sadowniczej i rybnej (art. 46¹ kc).

Powyższe nie przesądza jednak, że przedmiot spadku stanowi również gospodarstwo rolne.

W legalnej definicji gospodarstwa rolnego, którą zawiera przepis art. 55³ kc wskazuje się, że gospodarstwo rolne to grunty rolne wraz z gruntami leśnymi, budynkami lub ich częściami, urządzeniami i inwentarzem, jeżeli stanowią lub mogą stanowić zorganizowaną całość gospodarczą, oraz prawami związanymi z prowadzeniem gospodarstwa rolnego.

Niewątpliwie niezbędnym składnikiem każdego gospodarstwa rolnego jest grunt rolny, a inne składniki nie są już konieczne dla samego bytu gospodarstwa. Niemniej nie może budzić wątpliwości, że dla uznania określonego zespołu składników wymienionych w tym przepisie za gospodarstwo rolne konieczne jest istnienie tych składników jako zorganizowanej całości, bądź co najmniej potencjalnie możliwość takiego zorganizowania.

Sąd pierwszej instancji dla oceny czy przedmiot spadku po A. S. (1) jest gospodarstwem rolnym, czy też nie, dopuścił dowód z opinii biegłego rolnika.

Biegła rolnik wskazała, że nieruchomość wchodząca w skład spadku po A. S. (1) nie stanowi gospodarstwa rolnego. Biegła podała, że niewielka powierzchnia użytków rolnych niskich klas bonitacyjnych, bardzo zły stan budynków drewnianych gospodarczo-inwentarskich, kwalifikujący je do rozbiórki, brak urządzeń i inwentarza martwego i żywego pozwala stwierdzić, że działki nie stanowią zorganizowanej całości gospodarczej i gospodarstwa rolnego. Nie ma też perspektyw na odbudowę gospodarstwa rolnego. Nie ma w obejściu jak i poza nim żadnych maszyn i urządzeń. Gospodarstwo rolne nie funkcjonuje. Uczestnik użytkuje od 6 lat dwie działki: nr (...) przylegającą do siedliska i nr (...) położoną vis a vis siedliska, poprzez oddanie w dzierżawę i pobieranie dopłat unijnych, ale poziom zagospodarowania jest niski. Uczestnik nie prowadzi żadnej hodowli za wyjątkiem 20 sztuk kur. Nie posiada sprzętu rolniczego. Dzierżawca włączył uprawę dwóch działek ziemi w swój proces produkcyjny.

Opinia biegłej jak wyżej jest jednoznaczna. B. M. jest biegłym sądowym w zakresie rolnictwa i szacowania nieruchomości. Bez wątplenia więc Sąd pierwszej instancji miał podstawy dla oparcia ustalenia na tym dowodzie. Biegła – odnosząc się do okoliczności tej konkretnej sprawy – dokonała fachowej oceny w zakresie odnoszącym się do podstaw kwalifikacji nieruchomości, uznając że nie stanowi ona gospodarstwa rolnego. Składnikiem jest bowiem w istocie rzeczy jedynie grunt rolny o niewielkiej powierzchni i niskiej klasie bonitacyjnej, co ani aktualnie, ani też w perspektywie, nie pozwala uznać przedmiotu spadku jako zorganizowanej całości gospodarczej pozwalającej prowadzić racjonalną gospodarkę rolną.

Choć niewątpliwie pojęcie gospodarstwa rolnego jest także kategorią prawną – wskazuje na to regulacja przepisu art. 55³ kc – niemniej dla kwalifikacji jej jako takiej konieczne jest dokonanie ocen w zakresie stanu faktycznego. Te zaś dokonane przez biegłego o wymaganej specjalności wskazują, że przedmiot spadku po A. S. (1) jako gospodarstwo rolne nie może być kwalifikowane, co musi oznaczać, że taka kategoria prawna przedmiotu spadku w niniejszej sprawie nie występuje.

Wskazać należy, że opinia biegłego rolnika B. M. w zakresie jak wyżej nie była kwestionowana – zastrzeżenia uczestnika dotyczyły innej kwestii – wyceny dwóch działek. Uczestnik był reprezentowany przez pełnomocnika w osobie adwokata, korzystał więc z pomocy profesjonalnego pełnomocnika. Skoro nie kwestionował oceny biegłej, która wskazywała na brak kwalifikacji przedmiotu spadku jako gospodarstwa rolnego, nie zgłosił żadnych dodatkowych wniosków dowodowych w tym zakresie, to – w braku dostatecznych przesłanek dla odmiennej oceny – zarzut naruszenia przepisu art. 55³ kc nie może być skuteczny.

W konsekwencji takiej oceny nie ma podstaw odwoływanie się do przepisów dotyczących podziału gospodarstwa rolnego, w tym do wskazanego w apelacji przepisu art. 214 § 1 i § 2 kc. W takim stanie rzeczy wszelkie zarzuty skarżącego odwołujące się do tego, że to jemu powinien być przyznany w całości przedmiot spadku nie mają racji, nie są w ogóle aktualne, z przyczyn braku kwalifikacji jako gospodarstwa rolnego.

Skoro podział nie dotyczy gospodarstwa rolnego, to ocena w zakresie odnoszącym się do sposobu podziału dokonywana winna być w oparciu o regulację przepisów art. 211 i 212 § 2 kc – w zw. z art. 1035 kc.

Zgodnie z tymi przepisami zasadą jest podział rzeczy wspólnej. Taką zasadą Sąd pierwszej instancji przyjął i wskazał jednocześnie podstawy dla samego sposobu podziału. W tym zakresie należy w całości przyjąć racje wyłożone w uzasadnieniu rozstrzygnięcia Sądu Rejonowego.

Uprawniony z tytułu współwłasności ma przede wszystkim prawo do domagania się podziału w naturze, chyba że podział byłby sprzeczny z przepisami ustawy lub ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem rzeczy albo że pociągałby za sobą istotną zmianę rzeczy lub znaczne zmniejszenie jej wartości, co nie zostało w sprawie wykazane.

Wskazać też należy, że również i sam skarżący ostatecznie w apelacji wnioskował o dokonanie podziału w naturze.

Jak wskazano, także w zakresie samego sposobu podziału apelacja nie daje żadnych podstaw dla zmiany orzeczenia Sądu pierwszej instancji. W szczególności nie może odnieść skutku argument, że przyznanie działki (...)

wnioskodawczyni wpływa bezpośrednio na „zagospodarowanie oraz rozmieszczenie poszczególnych składników tego gospodarstwa – w tym stawów hodowlanych”. Stawy hodowlane nie są składnikiem spadkowego gospodarstwa. Zostały urządzone na nieruchomości osoby trzeciej, która nie jest uczestnikiem niniejszego postępowania. Zatem ta okoliczność pozostaje poza jakimkolwiek prawnym znaczeniem dla rozstrzygnięcia, na co zresztą wskazywał już także Sąd pierwszej instancji.

W takim stanie rzeczy – w braku innych zarzutów (wartość przedmiotu działu w apelacji nie była kwestionowana) i zważywszy jednocześnie, że rozliczenie także pod względem arytmetycznym zostało przeprowadzone prawidłowo – apelacja uczestnika jako nieuzasadniona podlega oddaleniu, o czym orzeczono na podstawie art. 13 § 2 kpc w zw. z art. 385 kpc.

Wobec wyniku apelacji, zasądzono od uczestnika na rzecz wnioskodawczyni koszty zastępstwa adwokackiego w postępowaniu odwoławczym – na zasadzie art. 520 § 3 kpc – od wartości udziału – stosownie do § 13 ust. 1 pkt 1 w zw. z § 6 pkt 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokacie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu – tekst jednolity Dz. U. z 2013 roku, poz. 4561).

Z uwagi na oczywistą omyłkę we wskazaniu wartości działki (...) zawartą w pkt 1 d postanowienia Sądu pierwszej instancji, na zasadzie art. 13 § 2 w zw. z art. 350 § 3 kpc dokonano sprostowania. Omyłka jest oczywista – biegła wskazała wartość działki (...) na kwotę 990 zł, taką kwotę Sąd powołuje w uzasadnieniu i także rozliczeń Sąd dokonał przy przyjęciu wartości działki w wysokości 990 zł, a nie w wysokości 900 zł, a jedynie w samej treści postanowienia omyłkowo została wskazana kwota 900 zł.